

สารบัญ

คำนำผู้แปล	10
บทนำ	14

ภาคหนึ่ง ว่าด้วยเกลือ ซากศพ และชอส์น

1. ประกาศิตแห่งเกลือ	30
2. ปลา สัตว์ปีก และฟาโรห์	52
3. ชาวเหมืองเกลือที่แข็งเหมือนปลาคือด	70
4. วันสัดของเกลือ	80
5. ส่งไปดองที่เอเดรียติก	100
6. สองเมืองท่าที่ขนานข้ามโพรุซุสโต	112

ภาคสอง ความรุ่งโรจน์ของแอร์ริงและกลิ่นอายของการ พีซีที

7. เกลือวันศุกร์	130
8. ความฝันแบบนอร์ดิค	152
9. หกเหลี่ยมที่หมักเกลือได้ที่	168
10. อาหารดองของฮัลส์บูร์ก	188
11. สิ่งที่เหลืออยู่ของลิเวอร์พูล	204
12. สงครามเกลือในอเมริกา	226

13. เกลือกับอิสรภาพ	242
14. เสรีภาพ ความเสมอภาค และการลดภาษี	254
15. ปกป้องอิสรภาพ	268
16. สงครามระหว่างเกลือ	288
17. เกลือแดง	308

ภาคสาม การรวมกันอย่างสมบูรณ์ของโซเดียม

18. ด้านมืดของโซเดียม	322
19. ตำนานแห่งธรณีวิทยา	336
20. แผ่นดินหลุด	352
21. เกลือและเกลือใหญ่	368
22. อย่าหันกลับไปมอง	392
23. ยุคสุดท้ายของเกลือที่จิ้งกั	408
24. หมา ล่า และหมา	426
25. เกลือมากกว่าปลา	436
26. เกลือใหญ่กับเกลือเล็ก	464

กิตติกรรมประกาศ	488
บรรณานุกรม	490

ราคาที่แท้จริงของทุกสิ่ง อันเป็นมูลค่าที่แท้จริงสำหรับคนที่ต้องการสิ่งนั้น
คือความยากลำบากและความยุ่งยากของการที่จะได้สิ่งนั้นมา
-- อัดัม สมิท จาก *ความมั่งคั่งของชาติ (The Wealth of Nations)*, 1776

การประดิษฐ์และความก้าวหน้าทั้งหลายของเราดูเหมือนจะมีผล
ในการมอบพลังความคิดให้กับพลังทางวัตถุ และทำให้ชีวิตมนุษย์เสื่อมลง
เป็นเพียงพลังทางวัตถุ
-- ปาฐกถาของคาร์ล มาร์กซ์, 1856

ความฝันไม่ได้แตกต่างจากการกระทำมากมายอย่างที่บางคนคิด
การกระทำทั้งหลายของคนเป็นเพียงความฝันในตอนแรก
และในตอนจบการกระทำก็จะสลายไปเป็นความฝัน
-- ซีโอดอร์ เฮอรัลด์ จาก *ดินแดนใหม่ที่เก่า (Old New Land)*, 1902

แต่... พ่อและแม่ของผู้เขียน
โรสลีน โซโลมอน และฟิลิป แมนเดล เดอร์สันสกี
ที่สอนให้ผู้เขียนรักหนังสือและดนตรี

แต่... ทาเลีย เฟกา
ที่เปิดโลกขณะที่เธอหลับอยู่ในวงแขนของผู้เขียน

คำนำผู้แปล

ประวัติศาสตร์โลกผ่านเกลือ เป็นหนังสือประวัติศาสตร์ที่เหมือนนิยาย อ่านสนุก เพลิดเพลิน ให้ความรู้และแง่มุมต่างๆ ทั้งทางประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การเมือง ศาสนา และชนบประเพณีของชาติต่างๆ โดยผ่านเกลือซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนรู้จักดี

ผู้เขียนนำเสนออดีตและปัจจุบันของการผลิตและการค้าเกลือ ทำให้เราได้รู้ว่าเบื้องหลังของประวัติศาสตร์โลกล้วนเกี่ยวข้องกับเกลือ อย่างเช่นกำแพงเมืองจีนสร้างจากภาชีเกลือ กองทัพโรมันที่เกรียงไกรก็สร้างขึ้นจากภาชีเกลือ อาณาจักรมายามีรากฐานจากการผลิตและค้าเกลือ การค้าระหว่างประเทศในยุคกลางมีเกลือและผลิตภัณฑ์จากเกลืออย่างปลาเค็มและเนื้อเค็มเป็นสินค้าหลัก เกลือเป็นสินค้าสำคัญของจักรวรรดิอังกฤษที่แผ่อิทธิพลไปทั่วโลก ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายใต้พ่ายแพ้ในสงครามกลางเมืองของสหรัฐฯ เกิดจากการขาดแคลนเกลือ การเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชของอินเดียจากอังกฤษเริ่มจากการคัดค้านการผูกขาดเกลือของจักรวรรดิอังกฤษ วิชาเคมี โบราณคดี และธรณีวิทยาเกิดขึ้นจากการค้นคว้าเรื่องเกลือ ฯลฯ นอกจากนี้ผู้เขียนยังเสนอตำรับอาหารในอดีตของหลายชาติไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งแน่นอนว่าทุกตำรับมีส่วนผสมของเกลือหรืออาหารที่ทำจากเกลืออย่างผักดองหรือปลาเค็ม บางตำรับเก่าแก่ย้อนไปถึงยุคโรมัน

หลังจากอ่านจบผู้แปลได้ข้อสรุปว่า หนังสือเล่มนี้เหมาะอย่างยิ่ง
สำหรับผู้สนใจศึกษาประวัติศาสตร์สากลและประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ
ทั้งผู้ที่ชอบกินเค็ม (กินเกลือ) และผู้ที่ไม่ชอบกินเค็ม (แต่ก็ขาดเกลือไม่ได้)
เชื่อว่า ผู้อ่านหลังจากอ่านจบก็คงจะมีความรู้สึกเหมือนผู้แปลว่า เกลือเป็น
ผลึกสีขาวมหัศจรรย์ที่พลิกประวัติศาสตร์โลก

เรื่องชัย รักศรีอักษร

SALT

A World History

by

Mark Kurlansky

เกลือ

ประวัติศาสตร์เครื่องปรุงจับเคลื่อนโลก

แปลโดย

เรืองชัย รักศรีอักษร

หน้า

หน้า

ผู้เขียนซื้อหินแร่ก้อนนี้ที่คาร์โดนา อันเป็นเมืองเหมืองร้างที่ชายเขา ในคาตาลเนียของสเปน ลักษณะของก้อนแร่เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูสีชมพู ไม่เรียบ มีรอยลึกโค้งเป็นแนวยาวบนผิวหน้าที่เกิดจากหยดน้ำฝน มีฝ้า สีขุ่นประหลาด ดูเผินๆ เหมือนเป็นส่วนผสมระหว่างหินควอตซ์สีกุหลาบ กับหินสบู่ ที่ว่าเหมือนสบู่เนื่องจากหินชนิดนี้ละลายในน้ำ และส่วนขอบ เรียบลื่นคล้ายก้อนสบู่ที่ใช้แล้ว

ผู้เขียนซื้อมาในราคาแพงเกือบ 15 ดอลลาร์ แต่หากไม่นับส่วน ที่เป็นแมงนี่เชื่อมสีชมพูกุหลาบ หินแร่ก้อนนี้ก็เป็นที่เกือบบริสุทธิ์ จากภูเขาเกลืออันมีชื่อเสียงแห่งคาร์โดนา หลายตระกูลซึ่งครอบครอง ปราสาทบนยอดเขาถูกถัดไปสั่งสมความมั่งคั่งจากหินแร่เหล่านี้มาหลาย ศตวรรษแล้ว

ผู้เขียนเอาหินแร่ก้อนนี้กลับบ้านแล้วนำไปวางไว้ที่ขอบหน้าต่าง วันหนึ่งมีฝนหดยดใส่ และเริ่มมีผลึกเกลือสีขาวปรากฏขึ้นบนสีชมพู หินแร่นี้ ค่อยๆ ดูคล้ายกับเกลือ ซึ่งจะทำลายความขลังลงไป ผู้เขียนจึงใช้น้ำล้าง ผลึกออก จากนั้นใช้เวลา 15 นาทีในการเซ็ดก้อนแร่ให้แห้ง พอวันรุ่งขึ้น

ก่อนแรกก็มีน้ำเกลือซีมออกมารอบๆ แสงแดดส่องมาที่แอ่งน้ำใสกระจ่างนี้ ผ่านไปเพียงสองสามชั่วโมงก็เริ่มมีผลึกสีเหลี่ยมสีขาวปรากฏขึ้นในแอ่งน้ำ แสงแดดทำให้น้ำเกลือระเหยกลายเป็นผลึกเกลือ

ในเวลานั้นดูเหมือนว่าผู้เขียนมีหินวิเศษที่สามารถสร้างน้ำเกลือ ได้ไม่ว่าจะที่ไหน และดูเหมือนขนาดหินก็ไม่เล็กลงด้วย บางครั้งเวลาอากาศแห้ง ก็เหมือนจะแห้งสนิท แต่วันใดอากาศชื้นก็จะมีแอ่งน้ำเกิดขึ้นอีก ผู้เขียน ตัดสินใจทำให้ก้อนแร่แห้งด้วยการเอาไปวางบนเตาปั้นขนมปังขนาดเล็ก ในเวลาครึ่งชั่วโมงก็มีหินย่อยสีขาวร่วงลงมาจากตะแกรงของเตาปั้น ขนมปัง เมื่อเอาหินแร่ไปวางไว้บนฝาเครื่องทำความร้อนที่เป็นเหล็กกล้า น้ำเกลือก็กักตัวรอบโลหะ ผู้เขียนจึงย้ายไปวางบนถาดทองแดงใบเล็ก เกิดสนิมสีเขียวขึ้นที่ก้นถาด พอขัดออกก็พบว่าทองแดงเป็นมันวาว

ก่อนแรกก่อนนี้มีลักษณะพิเศษในตัวเอง เวลามีเพื่อนมาเยี่ยม ผู้เขียนจะบอกว่าหินก้อนนี้เป็นเกลือ เพื่อนๆ จะเสียดิ๋มๆ เพื่อชิมแล้ว พบว่ามีรสเค็มจริงๆ

คนที่คิดว่าความหลงใหลในเกลือเป็นความมกมายพิลึกพิลั่น เป็นเพราะพวกเขาไม่เคยเป็นเจ้าของหินแร่แบบนี้แน่นอน

ในบรรดาผู้คนที่ดำเนินชีวิตด้วยข้อบกพร่องดังกล่าว ยังรวมถึงเออร์เนสต์ โจนส์ ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาสำนักยูงชาวเวลส์ เขาเป็นเพื่อนกับซิกมันด์ ฟรอยด์ และเป็นบุคคลสำคัญที่นำวิชาจิตวิเคราะห์มายังอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ในปี 1912 โจนส์ได้ตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับความมกมายของ มนุษย์ที่มีต่อเกลือ ซึ่งเป็นความหมกมุ่นที่เขาพบว่าเกี่ยวพันทางเพศ อย่างไรเหตุผลและอยู่ใต้จิตสำนึก เขาสนับสนุนทฤษฎีนี้ด้วยการอ้างถึง ธรรมเนียมประเพณีของชาวอะบิซิเนียที่น่าก้อนเกลือมาให้แขกเสียดิ๋ม

โจนส์กล่าวว่า “ทุกยุคทุกสมัยมีการครอบครองเกลือ โดยมี ้นัยสำคัญเกินกว่าเนื้อแท้ในคุณสมบัติตามธรรมชาติของเกลือมาก

เรื่องนี้น่าสนใจและสำคัญ ไฮเมอร์เรียกเกลื่อว่าสสารของพระเจ้า เพลโตกล่าวถึงเกลื่อว่าเป็นของโปรดของพระเจ้า และเราสังเกตเห็นความสำคัญของเกลื่อได้จากความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา บทบัญญัติในกฎหมายและเวทมนตร์คาถา การมีอยู่ในทุกส่วนของโลกและทุกยุคสมัย แสดงให้เห็นว่าเรากำลังข้องเกี่ยวกับความชอบโดยทั่วไปของมนุษย์ไม่ใช่เป็นแค่ธรรมเนียม สภาพการณ์ หรือความคิดเฉพาะท้องถิ่น”

โจนส์อ้างว่าเกลื่อมักเกี่ยวข้องกับความสามารถในการแพร่พันธุ์ ความคิดนี้มาจากการสังเกตพบว่าปลาซึ่งอาศัยในทะเลที่เค็มจะออกลูกมากกว่าสัตว์ที่อาศัยบนบก เรื่องที่บรรทุกเกลื่อมักมีหนูยั่วเยี้ย และนานหลายศตวรรษแล้วที่เชื่อกันว่าหนูสามารถขยายพันธุ์ได้โดยไม่ต้องมีการร่วมเพศ เพียงแต่อยู่ในเกลื่อเท่านั้น

โจนส์ชี้ว่าชาวโรมันเรียกคนที่ตกหลุมรักว่า *ซาลักซ์ (salax)* คือตกอยู่ในสภาวะเค็ม อันเป็นที่มาของคำว่า *ดันทา (salacious)* ในแถบเทือกเขาพีเรนีส คู่บ่าวสาวที่ไปโบสถ์จะพกเกลื่อในกระเป๋าชายเพื่อป้องกันการหย่อนสมรรถภาพทางเพศ ในบางเมืองของฝรั่งเศส มีแต่เจ้าบ่าวเท่านั้นที่มีเกลื่อติดตัว ส่วนประเทศอื่นๆ บางที่ก็มีแต่เจ้าสาว ในเยอรมนีมีการโรยเกลื่อลงบนรองเท้าของเจ้าสาว

โจนส์กล่าวเสริมเรื่องนี้ต่อไปอีกว่า พระอียิปต์ที่ถือพรหมจรรย์จะละเว้นการบริโภคเกลื่อ เนื่องจากเกลื่อกระตุ้นแรงปรารถนาทางเพศในบอร์เนียว เมื่อชาวเผ่าดาัยกลับจากการล่าหิวมนุษย์ ต้องงดเว้นทั้งเรื่องเพศและเกลื่อ ชาวเผ่าพีมา เมื่อสังหารชาวเผ่าอาปาเชแล้ว คนผู้นั้นกับภรรยาต้องงดเว้นทั้งเพศและเกลื่อสามสัปดาห์ ที่เบฮาร์ในอินเดีย ผู้หญิงนาคินที่เป็นนางคณิกาศักดิ์สิทธิ์ซึ่งรู้จักกันในนาม “ชายาแห่งเทพนาคา” จะละเว้นจากเกลื่อเป็นครั้งคราวและเดินทางไปภิกขาจาร ครั้งหนึ่งของเงินทองที่ขอมมาได้จะถวายให้แก่กับบวช อีกครั้งหนึ่งใช้ซื้อเกลื่อและขนมหวานให้กับคนในหมู่บ้าน

โจนส์เสริมความเห็นด้วยการหันไปหาฟรอยด์ แปดปีก่อนหน้านั้น ฟรอยด์ได้เสนอไว้ใน *Zur Psychopathie des Alltagslebens (ว่าด้วย*

ภาพพิมพ์ไม้ที่ปารีส ชื่อ ผู้หญิงตองสามีของพวกเขา ตั้งแต่ปี 1157 แสดงถึงวิธีเพิ่มความ เป็นชายชาติวีให้กับสามี บรรทัดสุดท้ายของกลอนประกอบภาพมีข้อความว่า ดองเสร็จสรรพ ทั้งข้างหน้ากับข้างหลัง แล้วปลงความเป็นชายไม่หายสูญ, *Biblioth que Nationale*

พยาธิวิทยาทางจิตในชีวิตประจำวัน) ว่าความเชื่อทางไสยศาสตร์มักจะ เป็นผลจากการยึดติดอย่างมีนัยสำคัญยิ่งกับวัตถุหรือปรากฏการณ์ที่ ไม่สำคัญ ทั้งนี้เพราะสิ่งนั้นมีความเกี่ยวพันอย่างไร้จิตสำนึกต่อสิ่งอื่นที่ สำคัญอย่างยิ่ง

ข้อโต้แย้งของโจนส์ยังไม่ยุติ ความสนใจที่มนุษย์มีต่อเกลือ ทั้งหมดนี้ไม่สามารถอธิบายได้กระนั้นหรือ นอกจากว่าเราจะคิดถึงเรื่องอื่น ที่สำคัญกว่าจริงๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีค่าควรหลงใหล โจนส์สรุปว่า “มีเหตุผล ทุกประการที่จะคิดว่าความใส่ใจดั้งเดิมนั้นเป็นความคิดเรื่องเกลือ ไม่ใช่ เฉพาะกับเกลือในน้ำกาม แต่ยังรวมถึงกับส่วนประกอบที่สำคัญของ ปัสสาวะด้วย”

ขณะที่โจนส์เขียนเรื่องดังกล่าว เป็นยุคของความกระหายในคำอธิบายที่เป็นวิทยาศาสตร์ และเป็นความจริงที่น่าทึ่งและปัสสาวะ รวมทั้งเลือด น้ำตา เหงื่อ อีกทั้งแทบทุกส่วนในร่างกายล้วนมีเกลือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นในการทำหน้าที่ของเซลล์ หากปราศจากเกลือและน้ำ เซลล์จะไม่ได้รับการบำรุงเลี้ยงและจะตายจากการขาดน้ำ

แต่บางทีคำอธิบายที่ดีกว่าเกี่ยวกับความหลงใหลของมนุษย์ในสารประกอบธรรมดาสามัญนี้อาจเป็นคำอธิบายในอีกสองสามปีต่อมาของบริษัทเกลือโดมอนต์คริสตัลที่เซนต์แคลร์ในมิชิแกน เมื่อทศวรรษ 1920 ในหนังสือคู่มือที่ชื่อ “ประโยชน์ 101 ประการของเกลือโดมอนต์คริสตัล” ประโยชน์ดังกล่าวรวมถึงการทำให้ผักต้มมีสีสนับสดใส ทำให้ไอศกรีมแข็งตัว ทำให้ตีครีมฟูเร็วขึ้น ทำให้น้ำที่เดือดมีอุณหภูมิสูงขึ้น ใช้ขัดสนิม ทำความสะอาดเครื่องเรือนไม้ผุ ใช้อุดรอยแตก ทำให้ผ้าทอเหนียวทนทาน ขจัดคราบสกปรกบนผ้า ใช้ดับไฟที่เกิดจากน้ำมัน ทำให้เทียนไขไม่ไหลย้อย ทำให้ดอกไม้ที่ตัดมาอยู่ได้นาน ทำลายเถาไอน้ำที่เป็นพิษ รวมทั้งรักษาอาการอาหารไม่ย่อย อาการเคล็ดขัดยอก เจ็บคอ และปวดหู

ประโยชน์มากกว่า 101 รายการของเกลือเป็นเรื่องที่รู้จักกันทั่วไป อุตสาหกรรมเกลือสมัยใหม่ยังอ้างตัวเลขมากกว่า 14,000 รายการ รวมทั้งการผลิตเวชภัณฑ์ การละลายน้ำแข็งบนถนนในฤดูหนาว การใช้เป็นปุ๋ย บำรุงพื้นที่การเกษตร การทำสบู่ การกั้นน้ำกระด้าง และการย้อมผ้า

เกลือ เป็นศัพท์ทางเคมีของสารที่เกิดจากการทำปฏิกิริยาระหว่างกรดกับด่าง เมื่อโซเดียมซึ่งเป็นโลหะที่ไม่เสถียรและสามารถลุกเป็นไฟได้ทันที ทำปฏิกิริยากับก๊าซที่มีพิษถึงชีวิตที่รู้จักกันว่าคลอรีน กลายเป็นโซเดียมคลอไรด์ (NaCl) ซึ่งเป็นอาหารสำคัญที่ได้จากหินแร่จำพวกเดียวที่มนุษย์นำมากิน เกลือมีหลายชนิด ส่วนหนึ่งกินได้และมักพบอยู่รวมกัน แต่เกลือที่มนุษย์เราชอบกินมากที่สุดคือโซเดียมคลอไรด์ ซึ่งมีรสชาติที่เรียกว่าเค็ม เกลือชนิดอื่นนั้นแม้จะมีคุณค่าทางอาหารสำหรับมนุษย์แต่มีรสฝื่อนหรือเปรี้ยวไม่น่ากิน สูตรอาหารของทารกประกอบด้วยเกลือสามชนิดคือแมกนีเซียมคลอไรด์ โพแทสเซียมคลอไรด์ และโซเดียมคลอไรด์

คลอไรด์จำเป็นต่อการย่อยอาหารและการหายใจ หากปราศจากโซเดียม ร่างกายจะไม่สามารถทำกิจกรรมได้ไม่สามารถขนส่งสารอาหารหรือออกซิเจน ไม่สามารถนำส่งสารกระตุ้นประสาทหรือเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อรวมทั้งหัวใจ ในร่างกายของมนุษย์โตเต็มวัยประกอบด้วยเกลือราว 250 กรัม ซึ่งบรรจุกระดูกเกลือได้สามหรือสี่กระดูก แต่เกลือดังกล่าวจะสูญเสียไปตลอดเวลาจากการทำหน้าที่ต่างๆ ของร่างกาย จึงจำเป็นต้องมีการทดแทนส่วนที่สูญเสียไปนี้

ฝรั่งเศสมีนิทานเรื่องหนึ่งเล่าถึงเจ้าหญิงซึ่งทูลพระบิดาว่า “หม่อมฉันรักเสด็จพ่อเหมือนเกลือ” พระราชาทรงกริ้วที่ถูกดูเบา และขับเจ้าหญิงออกไปจากอาณาจักร กระทั่งต่อมาเมื่อพระองค์ขาดแคลนเกลือจึงทรงตระหนักถึงคุณค่าของเกลือและความรักที่เจ้าหญิงมีต่อพระองค์อย่างลึกซึ้ง เกลือเป็นของธรรมดา หาได้ง่าย และราคาถูก จนทำให้เราลืมไปว่า นับตั้งแต่เริ่มต้นอารยธรรมจนถึงเมื่อร้อยปีก่อน เกลือเป็นสินค้าที่ผู้คนเสาะหามากที่สุดชนิดหนึ่งในประวัติศาสตร์ของมนุษย์

เกลือป้องกันการเน่าเสีย ก่อนถึงยุคสมัยใหม่เกลือมีบทบาทหลักในการถนอมอาหาร ชาวอียิปต์ใช้เกลือในการทำมัมมี่ ประสิทธิภาพของเกลือในการถนอมรักษา ป้องกันการเน่าเปื่อย รวมทั้งค้าจนชีวิต ทำให้เกลือมีความสำคัญในเชิงเปรียบเทียบอย่างกว้างขวาง สิ่งที่ฟรอยด์อาจมองว่าเป็นความยึดติดที่ดูไร้เหตุผลต่อสสารธรรมดาเช่นเกลือ ทั้งนี้ก็เพราะเราไม่ได้ตระหนักว่าเราเกี่ยวข้องกับเกลือในการดำรงชีวิตให้ยืนยาวและแข็งแรง อันเป็นเรื่องสำคัญอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

สำหรับชาวฮีบรูโบราณรวมถึงชาวฮิวยุคปัจจุบัน เกลือเป็นสัญลักษณ์ของแก่นแท้อันเป็นนิรันดร์ของพันธะสัญญาระหว่างพระเจ้า

กับชาวอิสราเอล ในโทราห์ (Torah) หรือคัมภีร์แห่งนัมเบอร์¹ จารึกไว้ว่า “นี่คือพันธสัญญาแห่งเกลือตลอดกาล เบื้องพระพักตร์แห่งพระเจ้า” และต่อมาในคัมภีร์ครอนิเคิลส์² จารึกไว้ว่า “องค์พระผู้เป็นเจ้าของชาวอิสราเอล ทรงประทานอาณาจักรเหนือดินแดนอิสราเอลแก่ดาวิดตลอดกาล แก่เขา และแก่ลูกของเขาด้วยพันธสัญญาแห่งเกลือ”

ในคืนวันศุกร์ชาวยิวจะนำขนมปังสะบาโต (Sabbath) จิ้มลงในเกลือ ในศาสนาजूดาย ขนมปังเป็นสัญลักษณ์ของอาหารซึ่งเป็นของขวัญจากพระเจ้า และการจิ้มขนมปังลงในเกลือเป็นการถนอมรักษา เสมือนปฏิบัติตามพันธสัญญาระหว่างพระเจ้ากับคนของพระองค์

ความซื่อสัตย์และมีตราผูกผนึกไว้ด้วยเกลือ เพราะเนื้อแท้ของเกลือไม่เปลี่ยนแปลง แม้กระทั่งละลายเป็นของเหลวก็ยังระเหยกลับมาเป็นผลึกที่เหลี่ยมได้ ศาสนาอิสลามและजूดายใช้เกลือประทับบนสัญญาซื้อขาย เพราะเกลือไม่มีวันเปลี่ยนแปลง กองทหารอินเดียใช้เกลือเป็นหลักประกัน ความจงรักภักดีต่ออังกฤษ อียิปต์โบราณ กรีก และโรมันมีเกลือรวมอยู่ในเครื่องสังเวยและเครื่องเซ่นไหว้ ผู้คนนิเวศพระเจ้าด้วยเกลือและน้ำ และมีความเชื่อว่านี่คือที่มาของน้ำมนต์ของชาวคริสต์

ในศาสนาคริสต์ นอกจากเกลือจะเกี่ยวข้องกับความมีอายุยืนยาว และความแข็งแรงแล้ว ยังขยายไปถึงสัจจะและเขาวานปีญญาด้วย คริสตจักรคาทอลิกแจกจ่ายทั้งน้ำมนต์และเกลือศักดิ์สิทธิ์ที่เรียกว่า *ซาลซาเพียนเทีย* (*Sal Sapientia*) หรือเกลือแห่งเขาวานปีญญา

ขนมปังซึ่งเปรียบเสมือนของขวัญ และเกลือซึ่งถนอมรักษามัน มักเกี่ยวข้องกัน การนำขนมปังและเกลือไปยังบ้านหลังใหม่เป็นธรรมเนียมของชาวยิวที่ย้อนได้ถึงยุคกลาง ชาวอังกฤษไม่สนขนมปัง แต่มีประเพณี

¹ *The Book of Numbers* เป็นภาคที่สี่ในพระคัมภีร์เก่า ซึ่งกล่าวถึงการเดินทางของชาวยิวจากอียิปต์ไปยังภูเขาซีนายโดยการนำของโมเสส (เชิงอรรถในหนังสือเล่มนี้เป็นหมายเหตุผู้แปล)

² *Chronicles* เป็นสองภาคในพระคัมภีร์เก่าที่กล่าวถึงประวัติศาสตร์ที่จุดหาเล่าแต่เหล่ากษัตริย์

นำเกลือไปที่บ้านใหม่มานานหลายศตวรรษแล้ว ในปี 1789 ตอนที่โรเบิร์ต เบิร์นส ย้ายไปอยู่ที่บ้านหลังใหม่ในเอลลิสแลนด์ เขาได้รับการต้อนรับจาก ขบวนการปฏิวัติที่ถือสามใส่เกลือ ที่เมืองฮัมบูร์กในเยอรมนีมีการเฉลิมฉลอง การเริ่มต้นใหม่ประจำปีด้วยการแห่ขนมปังเคลือบช็อกโกแลตและขนมปัง มาร์ชี่แพนรูปกระดูกเกลือที่ใส่น้ำตาลไว้ ธรรมเนียมของชาวเวลส์จะนำ จานใส่ขนมปังและเกลือวางบนโลงศพ แล้วนักกินบาปอาชีวะ³ ในท้องถื่น จะมากินเกลือในจาน

เนื่องจากเกลือป้องกันการเน่าเสียจึงสามารถปกป้องภัยอันตราย ได้ ในช่วงต้นของยุคกลาง ชาวนาทางเหนือของยุโรปรู้จักรักษาธัญพืชที่ เก็บเกี่ยวจากหายนภัยโรคติดต่อของเชื้อราที่เรียกว่าเออร์กอต (ergot) ซึ่งเป็นพิษต่อมนุษย์และสัตว์เลี้ยง ด้วยการแช่ธัญพืชในน้ำเกลือ จึงไม่ใช่ เรื่องแปลกที่ชาวนาแองโกล-แซกซอนใช้เกลือเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุ ศักดิ์สิทธิ์ที่ใส่ไว้ในหลุมในรอยไถ ขณะที่กล่าวอธิษฐานด้วยการเอ่ยชื่อ พระแม่ธรณีและสวดวิงวอนให้ “พืชผลแกร่งกล้า ข้าวบาร์เลย์งามดี ข้าวสาลีสีข้าว และข้าวฟ่างแวววาว ...”

วิญญาณร้ายเกลียดเกลือ ในโรงละครแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่นมีการ ใช้เกลือโปรยบนเวทีก่อนการแสดงแต่ละครั้ง เพื่อป้องกันนักแสดงจาก วิญญาณร้าย ในเฮติ การใช้เกลือเป็นวิธีเดียวในการทำลายคำสาปแช่ง และทำให้ซอมบี้ฟื้นคืนชีพ บางส่วนของแอฟริกาและแคริบเบียนเชื่อกันว่า วิญญาณร้ายแปลงร่างเป็นผู้หญิง ซึ่งจะถอดร่างออกในเวลากลางคืนแล้ว กลายเป็นลูกไฟส่องลอยไปในความมืด การทำลายวิญญาณร้ายจำเป็นต้อง ต้องค้นหาร่างแล้วโรยเกลือใส่เพื่อไม่ให้วิญญาณกลับสู่ร่างในตอนเช้า ในวัฒนธรรมแอฟริกัน-แคริบเบียน เกลือมีฤทธิ์ทำลายคำสาปแช่งและยัง

³ นักกินบาป หรือ Sin eater คือผู้ที่กินขนมปังกับเกลือในจานบนโลงศพตามธรรมเนียม โบราณของอังกฤษ เชื่อว่าผู้กินจะรับบาปของคนตายในโลงศพไปด้วย

กำจัดวิญญาณร้ายได้ด้วย ในงานเลี้ยงตามพิธีกรรมจึงไม่มีการกินเกลือ เพราะเกลือจะขับไล่วิญญาณไปจนหมด

ทั้งชาวยิวและชาวมุสลิมต่างเชื่อว่าเกลือป้องกันดวงตาปีศาจได้ คัมภีร์อีเซเคียล⁴ ระบุให้ใช้เกลือทาตัวเด็กแรกเกิดเพื่อป้องกันปีศาจ เชื่อกันว่าการป้องกันเด็กแรกเกิดด้วยการวางเกลือบนลิ้นเด็กหรือแช่เด็ก ในน้ำเกลือแบบที่ทำกันในยุโรปเป็นที่มาของพิธีถือศีลจุ่ม (baptism) ของชาวคริสต์ ในฝรั่งเศสเด็กจะถูกแช่ในน้ำเกลือจนกว่าจะทำพิธีถือศีลจุ่ม ก่อนพิธีกรรมนี้จะถูกยกเลิกไปในปี 1408 บางส่วนของยุโรปโดยเฉพาะ ในฮอลแลนด์มีการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมดังกล่าวไปเป็นการใส่เกลือไว้ใน เปลเด็ก

เกลือเป็นสารที่ออกฤทธิ์แรงและบางครั้งก็เป็นอันตราย จึงต้อง สัมผัสด้วยความระวัง มารยาทของชาวยุโรปในยุคกลางใส่ใจต่อการแตะ เกลือบนโต๊ะอาหารเป็นพิเศษ พวกเขาใช้ปลายมีดและห้ามใช้มือเด็ดขาด ในคัมภีร์ *ชุลชานอารุกห์* (*Shulchan Arukh*) หรือการเตรียมโต๊ะอาหาร ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่มีอำนาจสูงสุดตามกฎหมายยิว มีคำอธิบายว่าสามารถ แตะเกลือให้ปลอดภัยโดยใช้นิ้วกลางและนิ้วนางเพียงสองนิ้ว ถ้าใช้นิ้ว หัวแม่มือหยิบเกลือ ลูกชายจะตาย หากใช้นิ้วก้อยจะทำให้ยากจนและ ถ้าใช้นิ้วชี้จะทำให้กลายเป็นฆาตกร

นักวิทยาศาสตร์ปัจจุบันโต้แย้งกันว่า ผู้ใหญ่คนหนึ่งมีความต้องการเกลือ มากน้อยแค่ไหนเพื่อให้มีสุขภาพดี ขอบเขตโดยประมาณอยู่ที่ 2 ใน 3 ปอนด์

⁴ Ezekial เป็นภาคหนึ่งของพระคัมภีร์เก่าที่ประกอบด้วยคำทำนายของผู้พยากรณ์ที่มี นามว่าอีเซเคียล

จนถึงมากกว่า 60 ปอนด์ต่อปี ผู้ที่อาศัยอยู่ในสภาพอากาศร้อน โดยเฉพาะผู้ที่ใช้แรงงานนั้นต้องการเกลือเพิ่มขึ้นเพื่อทดแทนเกลือที่สูญเสียไปกับเหงื่อ นี่คือเหตุผลที่ต้องใช้อาหารรสเค็มเลี้ยงทาสในอินเดียตะวันตก หากไม่เสียเหงื่อมากเกินไป การกินเนื้อแดงก็ได้รับเกลือจากเนื้อสัตว์อย่างเพียงพอแล้ว ชาวมาไซซึ่งเป็นชนเผ่าเลี้ยงสัตว์เร่ร่อนในแอฟริกาตะวันออกได้รับเกลือจากการทำให้สัตว์เลี้ยงมีเลือดไหลแล้วตีมเลือดสัตว์ แต่อาหารประเภทผักนั้นอุดมไปด้วยโพแทสเซียม มีโซเดียมคลอไรด์เพียงเล็กน้อย บันทีกที่หลงเหลืออยู่ของมนุษย์ไม่ว่าที่ใดและมีพัฒนาการระดับใด มักพบโดยทั่วไปว่าชนเผ่าล่าสัตว์ไม่ผลิตหรือค้าเกลือ ส่วนชนเผ่ากสิกรรมจะทำทั้งสองอย่าง ในทุกทวีปเมื่อมนุษย์เริ่มเพาะปลูกก็จะเริ่มแสวงหาเกลือมาเป็นอาหาร ยังคงเป็นปริศนาอยู่ว่าพวกเขาเรียนรู้เรื่องนี้ได้อย่างไร ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความอดอยากจะมีประสบการณ์ของการเป็นผู้หิวโหยที่ต้องการอาหารอย่างชัดเจน การขาดเกลือทำให้ปวดศีรษะและอ่อนเพลีย จากนั้นจะรู้สึกหัวเบาหิวแล้วคลื่นไส้ หากขาดเกลือเป็นเวลานานจะทำให้ผู้เคราะห์ร้ายเสียชีวิต ทว่าระหว่างนี้ไม่มีเวลาใดเลยที่จะเกิดความรู้สึกอยากกินเกลือเป็นพิเศษ แต่ถึงกระนั้นคนส่วนใหญ่ก็เลือกที่จะกินเกลือเกินความต้องการมาก และบางทีแรงกระตุ้นนี้ซึ่งเป็นเรื่องจริงพื้นที่ที่ว่าเราชอบรสชาติของเกลือก็เป็นการป้องกันขาดเกลือตามธรรมชาติ

พัฒนาการอย่างอื่นที่สร้างความต้องการเกลือมาจากการเปลี่ยนไปเลี้ยงสัตว์เพื่อกินเนื้อแทนการล่าสัตว์ป่า สัตว์เองก็ต้องการเกลือ สัตว์ป่ากินเนื้อเช่นมนุษย์จะสนองเกลือเข้าร่างกายด้วยการกินเนื้อสัตว์ สัตว์ป่าที่กินพืชต้องหาเกลือ วิถีหาเกลือแบบดั้งเดิมที่สุดวิธีหนึ่งของมนุษย์คือการตามรอยสัตว์ เพราะในที่สุดจะนำไปสู่โป่งเกลือ หรือน้ำพุ น้ำเกลือ หรือแหล่งเกลืออื่นๆ แต่สัตว์เลี้ยงต้องให้มนุษย์หาเกลือมาให้ ม้าตัวหนึ่งต้องการเกลือมากกว่าคนห้าเท่า วัวต้องการเกลือมากกว่าคนถึงสิบเท่า

ความพยายามในการเลี้ยงสัตว์น่าจะเกิดขึ้นก่อนสิ้นสหัสวรรษน้ำแข็ง และแม้แต่เวลานั้นมนุษย์ก็รู้ว่าสัตว์ต้องการเกลือ มีการสังเกตพบว่า

กวางเรนเดียร์ไปพักอยู่บริเวณที่มีปัสสาวะของคนซึ่งเป็นแหล่งเกลือ ผู้คน
เรียนรู้ว่าหากมีเกลือ กวางเรนเดียร์จะมาหาและเลี้ยงมันให้เพียงพอที่สุดในที่สุด
แต่ถึงแม้ว่ากวางเหล่านี้จะกลายเป็นอาหาร พวกมันก็ไม่เคยเป็นสัตว์เลี้ยง
อย่างแท้จริง

ราว 11000 ปีก่อนคริสตกาล ยุคน้ำแข็งได้สิ้นสุดลง แผ่นน้ำแข็ง
ขนาดมหึมาที่ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของโลกที่รู้จักกัน รวมทั้งที่ปัจจุบัน
เป็นนิวอิงแลนด์และปารีสได้เริ่มหดเล็กลงและสลายไปอย่างช้าๆ ช่วงเวลา
ประมาณเดียวกันนี้ สุนัขป่าพันธุ์เอเชีย นักล่าดุร้ายที่แม้จะมีขนาดเล็ก
แต่ก็กินคนได้ถ้ามีโอกาสนั้นถูกมนุษย์ควบคุม เนื่องจากมนุษย์สามารถ
เลี้ยงและฝึกลูกสุนัขที่เพียงพอได้ สุนัขที่เคยเป็นศัตรูอันตรายจึงกลายเป็น
ผู้ช่วยที่ซื่อสัตย์

เมื่อธารน้ำแข็งละลายทุ่งหญ้าที่กว้างใหญ่ไพศาลก็ปรากฏขึ้น
มนุษย์รวมทั้งแกะป่าและแพะป่าหากินตามทุ่งดังกล่าว ปฏิบัติการแรกเริ่ม
ของมนุษย์อาจเป็นการฆ่าสัตว์เหล่านี้ซึ่งคุกคามแหล่งอาหาร แต่ต่อมา
ไม่นาน ชนเผ่าที่อาศัยอยู่ใกล้กับท้องทุ่งดังกล่าวก็เริ่มตระหนักว่า หาก
สามารถควบคุมแกะและแพะเหล่านี้ได้ พวกมันอาจกลายเป็นแหล่งอาหาร
ที่พึ่งพาได้ แกมสุนัขที่เลี้ยงไว้ยังช่วยงานนี้ได้ด้วย พอช่วง 8900 ปีก่อน
คริสตกาลก็มีการเลี้ยงแกะในอิรัก หรือในที่อื่นก่อนหน้านี้อาจมีการนำมา
เลี้ยงแล้ว

ราว 8000 ปีก่อนคริสตกาล ผู้หญิงในตะวันออกใกล้เริ่มเพาะปลูก
เมล็ดธัญพืชป่าในทุ่งโล่ง มักเชื่อกันว่านี่คือจุดเริ่มต้นของเกษตรกรรม
แต่ในปี 1970 คณะสำรวจของมหาวิทยาลัยฮาวายที่ไปพม่า หรือที่ปัจจุบัน
เรียกเมียนมา รายงานการค้นพบร่องรอยของสิ่งที่ดูเหมือนเป็นผักที่มีการ
เพาะปลูก ได้แก่ ถั่ว กระจับ (water chestnut) และแตงกวา ในถ้ำที่ชื่อว่า
ถ้ำผี (Spirit Cave) วัดอายุด้วยวิธีคาร์บอนย้อนไปถึง 9750 ปีก่อนคริสตกาล

มีการเลี้ยงหมูในภายหลัง ราว 7000 ปีก่อนคริสตกาล เนื่องจาก
หมูมักไม่กินหญ้า และมนุษย์ต้องใช้เวลากว่าจะเลี้ยงเห็นประโยชน์ในการ

เลี้ยงสัตว์ที่ต้องคอยหาอาหารให้ กระทั่งถึง 6000 ปีก่อนคริสตกาลใน
ตุรกีหรือบอลข่านที่ผู้คนประสบความสำเร็จในงานที่หนักล้นอย่างการเลี้ยง
วัวป่าออโรช (auroch) ซึ่งมีขนาดใหญ่ ว่องไว และทรงพลัง ในที่สุดมนุษย์
ก็สามารถเปลี่ยนวัวป่าออโรชให้กลายเป็นวัวเลี้ยงด้วยการควบคุมอาหาร
ตอนวัวตัวผู้ และขังไว้ในคอกพื้นที่จำกัด วัวกลายเป็นอาหารหลักและเป็น
สัตว์ที่บริโภคทั้งธัญพืชและเกลือปริมาณมาก ส่วนวัวป่าออโรชที่วิ่งเร็วและ
ดุร้ายได้ถูกล่าจนสูญพันธุ์ไปเมื่อกลางศตวรรษที่ 17

ในพื้นที่ที่ผู้คนกินอาหารซึ่งมีส่วนประกอบหลักเป็นธัญพืช
และผัก เสริมด้วยเนื้อจากสัตว์ที่เลี้ยงและเชือดในฟาร์ม การจัดหาเกลือ
กลายเป็นสิ่งจำเป็นของชีวิต ทำให้เกลือมีความสำคัญอย่างใหญ่หลวง
และมีค่าทางเศรษฐกิจ เกลือได้กลายเป็นสินค้าชนิดแรกๆ ที่มีการค้าขาย
ระหว่างประเทศ การผลิตเกลือกลายเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมประเภทแรก
และกลายเป็นสินค้าชนิดแรกที่ถูกผูกขาดโดยรัฐอย่างเลี่ยงไม่ได้

การเสาะหาเกลือเป็นงานที่ทำทนายวิศวกรรมมานานหลายพันปี เป็นแรง
ผลักดันในการคิดค้นเครื่องจักรมหัศจรรย์ที่สุด รวมทั้งเครื่องจักรที่
คล่องแคล่วที่สุด งานสาธารณะที่ยิ่งใหญ่ที่สุดจำนวนหนึ่งเกิดจากความ
จำเป็นในการขนย้ายเกลือ เกลืออยู่แถวหน้าสุดของการพัฒนาทั้งวิชาเคมี
และธรณีวิทยา เกิดเส้นทางการค้าที่ยังคงเป็นเส้นทางสัญจรหลัก มีการ
สร้างพันธมิตร ได้ปกป้องจักรวรรดิ และได้กระตุ้นการปฏิวัติ ทั้งหมดนี้
เพื่อบางสิ่งที่มีอยู่เต็มมหาสมุทร ผุดขึ้นจากบ่อน้ำพุ ก่อตัวเป็นแผ่นที่พื้น
ทะเลสาบ เป็นสายแร่เข้มข้นกินบริเวณกว้างในชั้นหินแร่ติดกับผิวดิน

แทบจะไม่มีสถานที่ใดบนโลกที่ปราศจากเกลือ แต่เรื่องนี้ไม่เป็น
ที่กระจางชัดเจนกระทั่งธรณีวิทยาสมัยใหม่ได้เผยให้รู้ ดังนั้น ประวัติศาสตร์
ทั้งหมดก่อนศตวรรษที่ 20 จึงเป็นเรื่องราวของการค้นหาเกลือที่เต็มไปด้วย
อันตราย การค้าเกลือ และการต่อสู้แย่งชิงเกลือ เป็นเวลาหลายพันปีแล้ว

ที่เกลือเป็นตัวแทนของความมั่งคั่ง พ่อค้าเกลือในแคริบเบียนจะเก็บเกลือไว้ในห้องใต้ดิน ชาวจีน ชาวโรมัน ชาวฝรั่งเศส ชาวเวนิส ตระกูลฮับส์บูร์ก และรัฐบาลอื่นๆ อีกมากมายได้เก็บภาษีเกลือเพื่อหาเงินในการทำสงคราม มีการจ่ายเกลือเป็นค่าจ้างให้แก่ทหาร และบางครั้งก็ให้แก่คนงานด้วย เกลือมีค่าเสมือนเงินตราตลอดมา

ในตำราเกี่ยวกับทุนนิยมเรื่อง *The Wealth of Nations* (ความมั่งคั่งของชาติ) ของอดัม สมิท ซึ่งเขียนขึ้นในปี 1776 เขาชี้ว่าแทบทุกอย่างที่มีค่าสามารถนำมาใช้เป็นเงินได้ เขายกตัวอย่างเช่น ยาสูบ น้ำตาล ปลาเค็มแห้ง และวัวควาย ทั้งยังบอกว่า “ว่ากันว่าเกลือเป็นเครื่องมือสามัญของการค้า และการแลกเปลี่ยนในอะบิสซิเนีย” แต่เขาเสนอความเห็นว่าเป็นเงินตราที่ดีที่สุดทำจากโลหะ เนื่องจากมีลักษณะทางกายภาพที่คงทนถาวร แม้ว่าค่าของโลหะจะไม่ถาวรเช่นเดียวกับสินค้านั้นก็ตาม

ทุกวันนี้ ภาพตลอดหลายพันปีของความปรารถนา การต่อสู้แย่งชิง การกักตุน การเก็บภาษี และการแสวงหาเกลือดูเหมือนจะเป็นภาพที่คงตามแต่ค่อนข้างไกลเวลา ผู้นำอังกฤษเมื่อศตวรรษที่ 17 ซึ่งกล่าวอย่างร้อนรนเกี่ยวกับอันตรายของชาติที่ต้องพึ่งพาเกลือทะเลของฝรั่งเศสนั้น ดูน่าขันมากกว่าผู้นำในปัจจุบันที่ห่วงใยเรื่องการพึ่งพาน้ำมันต่างประเทศ ทุกยุคทุกสมัย ผู้คนจะมั่นใจว่าสิ่งที่พวกเขาารู้สึกว่ามีค่าเท่านั้นจึงจะมีค่าอย่างแท้จริง

การแสวงหาความรักและการเสาะหาความร่ำรวยมักเป็นเรื่องราวที่สนุกที่สุดเสมอ ขณะที่เรื่องราวแห่งความรักเป็นเรื่องนิรันดร์ แต่เรื่องราวการเสาะหาความร่ำรวยนั้น เมื่อเวลาผ่านไปสักกระยะก็ดูเหมือนว่าจะเป็นภาพลวงตาที่ดำเนินไปอย่างไร้แก่นสารเสมอ